

آینده پژوهی آموزش صلح با رویکرد سناریونویسی

فرح ناز فیله کش دوغ آبادی

دانشجوی دکتری، مدیریت آموزشی، واحد نیشابور، دانشگاه آزاد اسلامی، نیشابور، ایران.

احمد اکبری (نویسنده مسئول)

گروه علوم تربیتی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران.

Akbari180@gmail.com

علی معقول

گروه مدیریت، واحد نیشابور، دانشگاه آزاد اسلامی، نیشابور، ایران.

محمد کریمی

گروه مدیریت، واحد نیشابور، دانشگاه آزاد اسلامی، نیشابور، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۲۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۴/۰۹

چکیده

آموزش صلح، با تمرکز بر شاخصه‌هایی چون دانش، مهارتها، نگرشها موجب تغییر رفتار می شود و افراد بالغ را قادر سازد که از کشمکش و خشونت پرهیز کرده و تضادها را به صورت صلح آمیزی حل کنند و یکی از سازمان های مهم که نقش بسزایی در تعلیم و تربیت و همچنین خلق ارزش های پایدار در جامعه دارد دانشگاه می باشد این تحقیق با هدف آینده پژوهی آموزش صلح با رویکرد سناریو نویسی نگارش گردیده است.

روش تحقیق، از نوع پژوهش کیفی و منطبق بر رویکرد شبه عددی یا قضاوتی در حوزه روش های آینده پژوهی است. ابزار سنجش مقالات معتبر پایگاه های داخلی و خارجی، اسناد کتابخانه ای، تدوین پرسشنامه ها در دو مرحله با استفاده از تکنیک دلفی بوده است. در این تحقیق پنل دلفی، ۲۰ نفر از افراد متخصص در حوزه ی آموزش و ارتباطات در رشته های علوم تربیتی و علوم انسانی بوده است که به صورت قضاوتی توسط محققین انتخاب شده اند. جهت تحلیل ساختاری از روش ماتریس ضرایب تحلیل اثر متقاطع به کمک نرم افزار میک مک استفاده شده است.

با آینده پژوهی، می توان آینده ی آموزش صلح را با بیشترین دقت و کمترین عدم اطمینان پیش بینی نمود. پیش بینی آینده در خصوص آموزش صلحی می تواند تعارضات را در سطح مدارس، دانشگاه ها و سایر موسسات آموزشی کاهش دهد و جامعه را به سمت رشد و توسعه پایدار سوق دهد.

واژگان کلیدی: آینده پژوهی، سناریونویسی، هوش فرهنگی

مقدمه

اصلی برای شکوفایی اخلاق در یک جامعه هستند اما با توجه به اهمیت آن تا همین اواخر در جوامع علمی و دانشگاهی کمتر مورد توجه واقع شده است و در تعاریف سنتی پایه و مبنای علمی برای آن وجود ندارد.

در یک تعریف کلی، ارزش‌ها را می‌توان به صورت مجموعه‌ای از اعتقادات و اصول کلی یک پارچه، هدفدار و منسجم بیان کرد که ابعاد مختلف یک سازمان را تحت تاثیر قرار می‌دهد. ارزش‌ها از اهمیت بسیاری برخوردارند زیرا قادرند توانایی درک و تغییرات درون سازمانی را برای مدیران فراهم سازند. همچنین باعث می‌شوند هویت یک سازمان شناخته و از آن به عنوان یک راهنما برای برنامه‌ریزی‌های استراتژیک در آینده استفاده گردد. از این روی هدف بسیاری از سازمان‌ها حفظ و به کارگیری این ارزش‌ها در عمل و همچنین آشکار شدن نتایج آنها در رفتار کارکنان در درون سازمان است که می‌تواند موجبات فراهم آمدن مفهومی تحت عنوان مدیریت مبتنی بر ارزش گردد (بیات و همکاران، ۱۴۰۰). یکی از سازمان‌های مهم که نقش بسزایی در تعلیم و تربیت و همچنین خلق ارزش‌های پایدار در جامعه دارد دانشگاه می باشد (جیسون و همکاران^۲، ۲۰۱۷). دانشگاه‌ها به عنوان سازمان‌های آموزشی پیشرو در تغییر ماهیت دانش و همچنین توسعه جامعه، به ارزش‌های اخلاقی و آموزشی وابسته هستند. بطوریکه امروزه دانشگاه‌ها بیشتر بر تغییر ماهیت کار و متناسب سازی ارزش‌های خود با آن متمرکز هستند در واقع در پارادایم‌های جدید به جای تاکید بر شیوه‌های سنتی و مکانیکی بر مفاهیمی همچون مهندسی ارزش مدیریت ارزش سازمان ارزش محور تاکید می‌شود. مدیریت ارزش نوعی از مدیریت است که تلاش می‌کند ارزش‌هایی را متناسب با سازمانی که در آن فعالیت می‌کند خلق کند، این ارزش‌ها ترجمان انتظارات ذینفعان

صلح از قدیمی‌ترین آرمان‌های بشری است و برقراری صلح در جهان ارتباط مستقیمی با حقوق بشر دارد و نمی‌توان بدون رعایت حقوق بشر به صلح واقعی و پایدار دست یافت. از اینرو نقش ویژه آموزش صلح در تأمل مجدد در برنامه ریزی درسی در نظام آموزشی بیش از پیش هویدا شده و به وجود یک محتوای آموزشی مناسب که دستیابی به یک زندگی متعادل سازگار با حقوق بشر و صلح را مهیا سازد و نسبت به چالش‌های جامعه جهانی حساس باشد، تأکید می‌کند. از این‌رو ضرورت دارد جامعه آموزشی از نقش و مسئولیت‌های خود در قبال هدایت نسل جدید برای حل مشکلات این جهان پر از خشونت آگاه گردد. تنها این جامعه می‌تواند دانش‌ها، ارزش‌ها، دیدگاه‌ها و توانایی‌هایی را تعلیم دهد و از طریق تمرین‌های روزانه مفاهیم عدالت اجتماعی را که برای برقراری صلح در جهان لازم است، اجرا نماید (دادگر، ۱۳۹۶).

در واقع صلح باید به عنوان یک ارزش همیشه و در همه حال مورد توجه نظام آموزشی باشد. ارزش‌ها اهمیت‌های کوچک یا بزرگی را مطرح می‌کنند که انسان‌ها با توجه تجربه خود، به زندگی و مسائل مرتبط با فعالیت‌هایشان نسبت می‌دهند و از آنها به عنوان راهنماهایی برای عمل استفاده می‌کند. ارزش‌ها به وسیله‌ی احکام بیان می‌شود و در زمان و مکان همانند اشیا وجود ندارند و توسط احکامی که در خصوص اشیا، کیفیت‌ها، حوادث و یا اعمال از دیدگاه شخصی شکل می‌گیرند مطرح می‌شود. در واقع ارزش‌ها عناصر ذهنی و عینی هستند و ارتباطات مختلفی با یکدیگر دارند. یعنی از یک سو این ارزش‌ها ذهنی هستند و برای به وجود آوردن آنها نیازمند مشارکت‌های شخصی است (ویرا و ادواردز^۱، ۲۰۲۱). چنین ارزش‌هایی فقط به صورت فردی وجود ندارد بلکه در درون سازمان‌ها جوامع و فرهنگ‌ها نیز مشاهده می‌شود. ارزش‌ها اساس

² Giesen

¹ Vieyra & Edwards

جهانی را تحقق بخشند. بنابراین مراکز آموزش عالی نه تنها باید دانش و مهارت های نوآورانه ای را برای دنیای کنونی و آینده ارائه دهند، بلکه با توجه به تعهد آنها برای استقرار صلح، دفاع از حقوق بشر و ارزش های مردم سالارانه، باید به آموزش اخلاقی شهروندان نیز اهتمام ورزند. بنابراین جایگاه و اهمیت این مراکز تنها تربیت نیروی متخصص در حیطه های تخصصی و شناختی نیست، بلکه جستجو و دفاع از حقیقت، کمک به یادگیری انواع صلاحیتهای زیستی، تواناییها و مهارت های مطلوب زندگی، بهبود کیفیت زندگی، توسعه مهارت شهروندی، تقویت مهارت زندگی با دیگران، رشد تساهل و مدارا، آموزش صلح دوستی و چگونگی زندگی با مخالفان، رشد احساس مسئولیت اجتماعی، چگونگی رعایت حقوق دیگران و مواردی از این دست نیز از جمله وظایف آنان به شمار می آیند (کاظم پور و همکاران، ۱۳۹۱).

با این اوصاف علی رغم این که در چند دهه گذشته مدیریت ارزش به عنوان یک مفهوم ذهنی و نامحسوس همواره در بحث های مدیریتی وجود داشته است لیکن الگوی منسجمی برای آن در متن سازمانی همانند دانشگاه وجود ندارد، علی الخصوص اینکه آموزش عالی مهمترین مرکز تولید دانش و تربیت نیروی انسانی جامعه به شمار می رود و تلاش می کند به جای توجه به وظیفه گرا بودن نتایج و خروجی کار را محقق سازد. در واقع با توجه به قرائن و شواهد موجود و علی رغم تاکیدهایی که در برنامه های توسعه، قوانین و مقررات و آموزه های دینی بر استقرار ارزش ها در دانشگاه به عنوان یک سازمان متولی خلق ارزش وجود دارد هنوز توجه به ارزش ها و استقرار مدیریت ارزش در نظام آموزش عالی از سطح بالایی برخوردار نیست (خلف، ۲۰۲۱). بطوری که بررسی های مقدماتی نشان می دهد وضعیت فعلی ارزش های سازمانی و چگونگی آنها در دانشگاه ها مناسب نبوده و با مشکلات اساسی مواجه است.

سازمان است و مدیریت برای تحقق بخشیدن به آن با استفاده از خلق اعتماد متقابل، صداقت، تعاملات اجتماعی متقابل، ایجاد احساس هویت جمعی و گروهی، خلق یک تصویر مشترک از آینده، تمرکز بر رفتارهای مثبت و کار تیمی در یک سیستم اجتماعی تاکید می کند (محمدی و همکاران، ۱۳۹۵). در واقع دانشگاهی که مدیریت ارزش در آن جریان دارد کارکنان تحت لوای یک چشم انداز الهام بخش قرار دارند. این چشم انداز موجب انسجام درونی و همسویی فعالیت های همه افراد از جمله کارکنان و مدیریت می شود. دانشگاه با برخورداری از چنین ویژگی هایی خدماتی را ارائه می کند که متناسب با ارزش های اجتماعی نیز است و تلاش می کند یک تصویر مثبت و اثر گذار از خود به جامعه عرضه کنند که این تصویر سبب جذب تعاون و حمایت از بیرون می شود. بدین ترتیب دانشگاه علاوه بر اینکه به اهداف سازمانی دست پیدا می کند اهداف فردی و اجتماعی منابع انسانی خود را نیز محقق می سازد. اهداف فردی از قبیل داشتن شغلی متناسب با ویژگی های فردی، برخورداری از حقوق و مزایای معقول، ایجاد محیط کاری متناسب ایجاد فضای صمیمی و همچنین ارزش محور است مدیریت در این دانشگاه دیدگاه های ابزار انگارانه را در مورد کارکنان حذف نموده و می کوشد تا فرصت های از دست رفته را جبران کرده و بیشترین سطح رضایت ذینفعان را فراهم سازد. بدین ترتیب ماموریت ها و سیاست های سازمانی همسو با انتظارات و ارزش های مورد انتظار ذینفعان است و مدیران عالی، منابع انسانی و کارکنان نیز می کوشند تا با بیشترین توانایی و استعداد خود در راستای اهداف گام برداشته و بالاترین حد استعدادهای کارکنان را به منصف ظهور بگذارد (کرمین و کستر، ۲۰۲۰).

یکی از ارزش های محوری که باید بدان توجه شود صلح است و در این میان دانشگاهها و مراکز آموزش عالی نیز از نقش بی بدیلی در توسعه فرهنگ صلح و همزیستی برخوردارند. دانشگاه ها فرصت هایی استثنائی برای توسعه برنامه درسی، پژوهش و خدمات در اختیار دارند که می توانند رسیدن به صلح

¹ Cremin, Kester

در جدول (۱)، برخی از مرتبط ترین پژوهش‌های انجام شده با موضوع پژوهش حاضر به اختصار آورده شده است:

پژوهشگر	عنوان پژوهش	دستاوردها
لهنر (۲۰۲۱) ^۱	صلح: تصور، ابداع و ایجاد فرهنگ صلح	ایجاد تجارب برای دیدن از چشم دیگران یک وظیفه مهم برای آموزش صلح است. هنر و روش‌های هنری پتانسیل تشویق راه‌های مختلف شناخت (تخیلی، شهودی، بیانی، عاطفی و تجسم‌یافته) را دارند و باید در آموزش صلح و توسعه فرهنگ صلح به کار گرفته شوند.
ربکا و ادواردز (۲۰۲۱)	آموزش صلح در علوم انسانی: مروری بر ادبیات	بررسی چهار موضوع اصلی را در ادبیات آموزش علوم انسانی با ارتباط با آموزش صلح نشان داده است، از جمله (۱) ابتکارات "علم برای همه"، (۲) فناوری علم-جامعه و جنبش‌های مسائل علمی-اجتماعی، (۳) استعمار زدایی و تنوع (۴) آموزش علم به عنوان کنشگری سیاسی.
اوکو و همکاران ^۲ (۲۰۱۹)	ترویج آموزش صلح برای ایجاد تغییرات رفتاری در مدارس متوسطه عمومی	رابطه مثبتی بین ترویج آموزش صلح و تغییرات رفتاری به سوی مهارخسونت، پرخاشگری و درگیری در میان دانش آموزان وجود دارد. همچنین توصیه کرده اند که آموزگاران که مجریان سیاست های ملی آموزش و پرورش و برنامه درسی مدارس هستند، آموزش صلح را از طریق آموزش مدنی و القای آن به نظام های ارزشی دانش آموزان ترویج کنند. این می تواند به مهار پرخاشگری، نزاع های خسونت آمیز و درگیری در مدرسه یاری رساند.
کستر (۲۰۱۳)	آموزش و پرورش برای صلح: طراحی ساختار و محتوا	آموزش و پرورش فضایی برای آموزش صلح و جنگ است. از این رو مریدان در مدارس می توانند دانش، نگرش و مهارت های صلح را به فراگیران بیاموزند. بنابر این فراگیران می بایست علل ریشه ای خسونت و اهمیت حقوق بشری را یاد بگیرند.
رستمی و همکاران (۱۴۰۰)	اثربخشی آموزش صلح بر سرمایه‌های روان‌شناختی دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه اول	اجرای آموزش صلح در گروه آزمایش در مقایسه با گروه کنترل مؤلفه های چهارگانه سرمایه روان‌شناختی را در دانش آموزان پسر به صورت معنادار تحت تاثیر قرار داده است. همچنین نتایج فوق در مرحله پیگیری در مقایسه با مرحله پس آزمون تفاوت چندانی نشان نداشت.
اسدی و همکاران (۱۳۹۸)	بررسی ویژگی‌های برنامه‌ی درسی	ویژگی‌هایی که می‌تواند برای تدوین یک برنامه‌ی درسی صلح-محور با رویکرد میان-فرهنگی با رویکرد میان-فرهنگی در چهار بخش: اهداف، محتوا،

¹ Lehner

² Uk, Igbineweka & Odigwe

پژوهشگر	عنوان پژوهش	دستاوردها
	صلح محور بر اساس آموزه‌های فلسفه‌ی میان فرهنگی	رویکردهای یاددهی-یادگیری و روش‌ها و رویکردهای ارزشیابی بیان شده است.
صمدی (۱۳۹۷)	مراحل تحول ادراک مفهوم صلح در کودکان	درک مفهوم صلح در کودکان بر پایه فرایند تحول همه جانبه روانی، دارای مراحل درحال توسعه است و در هر مرحله از تحول دارای مفاهیمی تازه و متفاوت نسبت به مرحله قبل است و لازم است در آموزش مفهوم صلح به کودکان به این مراحل توجه نمود.
مرزوقی و همکاران (۱۳۹۶)	تدوین برنامه درسی صلح در آموزش عالی؛ یک مطالعه کیفی	آموزش صلح می تواند به دانشجویان کمک کند تا دانش و مهارتهای لازم را برای یک زندگی صلح آمیز بیاموزند و این دانش و مهارت را در خانواده، تعاملات اجتماعی و در سطح ملی و بین المللی به کار گیرند.

با توجه به آنچه گفته شد و بررسی ادبیات تحقیق لذا پژوهش حاضر درصدد پاسخگویی به این سؤال است که به چه شکلی می توان آینده پژوهی آموزش صلح را پیش بینی نمود و چه سناریوهایی می توان برای آن نگاشت؟

روش تحقیق

روش برنامه ریزی سناریو روش تحقیقی است که در این پژوهش از آن استفاده شده است. از سویی دیگر پژوهش حاضر از نوع پژوهش کیفی با رویکرد شبه عددی یا قضاوتی که در حوزه ی پژوهش های آینده پژوهی است انتخاب شده است لیکن از نظر نوع تحقیق ترکیبی از روشهای اسنادی و پیمایشی نیز محسوب می گردد.

ابزار سنجش جهت اطلاعات علاوه شامل مقالات معتبر پایگاههای ملی و بین المللی، اسناد کتابخانه ای همچنین تدوین پرسشنامه ها می باشد که در دو مرحله تدوین گردیده است.

مشارکت کنندگان در این تحقیق که اعضای روش دلفی می باشند بیست نفر از متخصصین حوزه ی آموزش و ارتباطات در رشته های علوم انسانی و علوم تربیتی بوده اند که به شیوه ی قضاوتی انتخاب شده اند. در این تحقیق برای افزایش قابلیت

تایید جهت اخذ پایایی، محقق به بررسی داده های خام، تفسیرها و پیشنهادهای و یافته ها به طور دقیق پرداخته است. محقق پس از تحلیل ، داده های خود را به پنج نفر از متخصصان این حوزه ارائه داده است تا نظر آنان را نیز در خصوص کدهای استخراجی دریافت نماید. جهت تحلیل داده های تحقیق از روش "ماتریس ضرایب تحلیل اثر متقاطع" به کمک نرم افزار میک مک و تحلیل ساختاری استفاده شده است. درخصوص توضیحات نرم افزار میک مک لازم به ذکر است که این نرم افزار به منظور انجام محاسبات پیچیده ماتریس متقاطع طراحی شده است که ابتدا متغیرها و مؤلفه های مهم تحقیق را شناسایی کرده و سپس آنها را در ماتریسی مانند ماتریس تحلیل اثرات وارد نموده و میزان ارتباط میان این متغیرها با حوزه مربوطه توسط خبرگان، تعیین می نماید. متغیرهای موجود در سطرها بر متغیرهای موجود در ستونها تأثیر میگذارند. بدین ترتیب متغیرهای سطرها، تأثیرگذار و متغیرهای ستونها، تأثیرپذیر میباشند. ماتریس به دست آمده را میتوان با نمودار متناظر آن نیز نمایش داد که در آن نمودار، برای تأثیرگذاری هر گروه بر دیگری توسط پیکانها میزان تأثیرگذاری به صورت عددی، در بالای آن پیکان نمایش داده می شود و نهایتاً عوامل کلیدی استخراج و رتبه بندی می شود. بر اساس یافته ها و نتایج نهایی دلفی که از پرسشنامه ها

استخراج شده است عوامل کلیدی در طراحی سناریوهای خبرگان شکل گرفته است، شاخص های اولیه به همراه مولفه آموزش صلح گزارش شده است. ها و متغیرها به همراه ذکر منبع در جدول (۱) آمده است.

یافته ها

از آنجا که فرایند برنامه ریزی سناریو در این تحقیق برای آموزش صلح بر اساس پیشینه تحقیق و نظرات اخذ شده

جدول (۱) شاخص های آموزش صلح بر اساس ادبیات تحقیق و نظر خبرگان

منبع	شاخصهای اولیه	مولفه	متغیر
(آجیلی و اسماعیلی اردکانی، ۱۳۹۲)	رشد استعدادها	عوامل فردی	متغیرهای دو وجهی (اهداف)
خبرگان	رشد توانایی های ذهنی افراد		
(آجیلی و اسماعیلی اردکانی، ۱۳۹۲)	رشد شخصیت		
خبرگان	مرکز کنترل درونی		
خبرگان	تحمل ابهام		
خبرگان	توفیق طلبی		
خبرگان	استواری و پایداری فردی		
خبرگان	تحمل واکنش در برابر محرکهای بیرونی		
(کرمین ^۱ و کستر، ۲۰۲۰)	دعوت به صبر و شکیبایی		
(کرمین و کستر، ۲۰۲۰)	مدارا کردن با دیگران		
(جانسون ^۲ و همکاران، ۲۰۱۰)	افکار و اندیشه های صلح طلبانه		
خبرگان	خودآگاهی		
(جانسون و همکاران، ۲۰۱۰)	خودسازی		
(آلفونسو، ۲۰۱۴)	اعتماد به خود و دیگران		
(فتحی واجارگاه و اسلامی، ۱۳۸۷)	توانایی حل مشکلات ارتباطی		
خبرگان	توانایی سازگاری با شرایط نامطلوب		
(فتحی واجارگاه و اسلامی، ۱۳۸۷)	صداقت و مهربانی		
(فتحی واجارگاه و اسلامی، ۱۳۸۷)	حساس بودن به مسائل انسانی		
(ربکا و ساچی ^۳ ، ۲۰۲۱)	وجود عزت نفس در فراگیران		
(مندیتا ^۴ ، ۲۰۱۷)	فقر و تنگدستی		
(کرمین و کستر، ۲۰۲۰)	دسترسی نابرابری به فرصت ها		

¹ Cremin

² Johnson

³ Vieyra & Sachi

⁴ Mendieta

متغیر	مؤلفه	شاخصهای اولیه	منبع
عوامل انگیزشی	عوامل انگیزشی	گرسنگی	(مندیتا، ۲۰۱۷)
		فقدان رفاه اقتصادی	(فتحی واجارگاه و اسلامی، ۱۳۸۷)
		خوش بینی نسبت به صلح	خبرگان
		امید به آینده ی صلح	خبرگان
		انگیزه یادگیری صلح و آرامش	خبرگان
		امنیت ذهنی و روانی	(صمدی، ۱۳۹۷)
تغیرهای تاثیرگذار	عوامل آموزشی	آموزش مهارت های تفکر انتقادی	(وانر و همکاران، ۲۰۱۷)
		ورود محتوای آموزش صلح در فعالیتهای تدریس	(شیخ ^۲ ، ۲۰۱۴) (اسدی و همکاران، ۱۳۹۸) (مرزوقی و همکاران، ۱۳۹۶)
		تربیت صلح برای مربیان شاغل در آموزش	(خلف ^۳ ، ۲۰۲۱)
		آموزش مدیریت بحران	(قادری و همکاران، ۱۳۸۷)
		آموزش توانایی کنترل مذاکرات	خبرگان
		آموزش مبتنی بر تکنولوژی های جدید	(آقاجانی، ۱۳۹۳)
		آموزش ارتباطات غیر خشونت بار	(آقاجانی، ۱۳۹۳)
		ظرفیت سازی نهادهای ارتباطی	(آقاجانی، ۱۳۹۳)
		آموزش کل نگرانه مفاهیم شناختی، عاطفی و رفتاری صلح	(ناجی و خطیبی، ۱۳۸۹)
		آموزش مشارکتی مفاهیم صلح	(منافی دستجردی، ۱۳۸۴)
		آموزش همیاری مفاهیم صلح	(آقاجانی، ۱۳۹۳)
		آموزش عملیاتی یا تجربی مفاهیم صلح	(آقاجانی، ۱۳۹۳)
		آموزش مهارت حل مسالمت آمیز تعارضات	(کرمین ^۴ و کستر، ۲۰۲۰)
		آموزش رعایت احترام به شأن و منزلت دیگران	(آلفونسو ^۵ ، ۲۰۱۴)
		آموزش مهارت های درک متقابل	(وود ^۶ ، ۲۰۱۳)
		آموزش همکاری بین فردی	خبرگان
		تاثیر برنامه درسی صلح محور بر مدیریت خشم	خبرگان

¹ Vanner et al

² Shaikh

³ Khalaf

⁴ Cremin

⁵ Alfonso

⁶ Wood

منبع	شاخصهای اولیه	مولفه	متغیر
(اوکو ^۱ و همکاران، ۲۰۱۵) (محمدی و همکاران، ۱۳۹۵)	آموزش صلح برای ایجاد تغییرات رفتاری		
خبرگان	آموزش مهارت های گوش دادن فعال		
(گیسن ^۲ و همکاران، ۲۰۱۷)	عوامل معنوی	عوامل اخلاقی	
(جانسون ^۳ و همکاران، ۲۰۱۰)	دوستی بین مذاهب		
(کرمین و همکاران ^۴ ، ۲۰۱۸)	تقویت احساس مسئولیت		
(فلاح نودهی، ۱۳۸۸)	رعایت اخلاقیات برای اعمال شخصی		
خبرگان	هویت مذهبی		
(ناجی و خطیبی مقدم، ۱۳۸۹)	همدلی نسبت به دیگران		
(آلفونسو، ۲۰۱۴)	ملاحظه دیگران و مهربانی با آنها		
(محمدی حسینی نژاد، ۱۳۹۴)	رعایت ارزش های اخلاقی		
(دادگر، ۱۳۹۶)	توسعه فرهنگ همکاری		
(آلفونسو، ۲۰۱۴)	حفظ تنوع فرهنگها		
(آقاجانی، ۱۳۹۳)	آموزش مبتنی بر هنجارها و فرهنگ های سنتی		
(عابدینی بلتورک و میرشاه جعفری، ۱۳۹۲)	فرهنگ گذشت و بخشش		
خبرگان	تصور، ابداع و ایجاد فرهنگ صلح		
خبرگان	رسانه های اجتماعی	عوامل رسانه ای	
خبرگان	سواد رسانه افراد		
خبرگان	نقش مطبوعات در تغییر تفکر افراد		
(قادری و همکاران، ۱۳۸۷)	رسانه های ارتباطی و صلح		
خبرگان	تربیت شهروند خوب در رسانه ها		
خبرگان	مقابله با چالش های زندگی در رسانه ها		
خبرگان	سن		
خبرگان	جنسیت		
خبرگان	وضعیت درآمد		
خبرگان	تحصیلات		
(محمدی فارسانی، ۱۳۹۶)	آزادی های اساسی بشر		

¹ Uk, Igbineweka & Odigwe

² Giesen

³ Johnson

⁴ Cremin et al

متغیر	مؤلفه	شاخصهای اولیه	منبع
عوامل سیاسی		دموکراسی و آزادی بیان	(فیروز کمیشانی، ۱۳۹۳)
		فرصت مشارکت مدنی	(فرخجسته و همکاران، ۱۳۹۲)
		نقش دولت در گسترش صلح	خبرگان
		رعایت حقوق بین الملل و حقوق بشر	(ساسانی، ۱۳۹۴)
		تساوی نژادی و جنسیتی	(پوشنه و صدری، ۱۳۹۲) (راهنما بیات، ۱۳۹۵)
		حمایت از جریان آزاد اطلاعات	(فرخجسته و همکاران، ۱۳۹۲)
		عدم خشونت مستقیم جنگ	(مندیتا ^۱ ، ۲۰۱۷)
عوامل اجتماعی		احترام به آزادی های اساسی بشر	(آجیلی و اسماعیلی اردکانی، ۱۳۹۲)
		الگوسازی رفتارهای صلح آمیز جامعه	(کاظم پور و همکاران، ۱۳۹۱)
		ارائه اصول برابری سیاستهای جامعه	(کاظم پور و همکاران، ۱۳۹۱)
		ابتکار اجتماعی	خبرگان
		سرمایه اجتماعی	خبرگان
		انسجام گروهی	خبرگان
		مشارکت اجتماعی	خبرگان
		تقویت درک و فهم، تساهل و وحدت	(فرخجسته و همکاران، ۱۳۹۲)
		تعاون و همبستگی	(حاجی زاده و کرمی، ۱۳۹۳)
		هشیاری و آگاهی اجتماعی	(فلاح نودهی، ۱۳۸۸)
		ویژگی های اجتماعی	(آجیلی و اسماعیلی اردکانی، ۱۳۹۲)
		ویژگی های تربیتی جامعه	(آجیلی و اسماعیلی اردکانی، ۱۳۹۲)
		اصول پذیرفته شده اجتماعی	(فتحی واجارگاه و اسلامی، ۱۳۸۷)
متغیرهای وابسته	توانمندسازی	معنی داری	خبرگان
		شایستگی	خبرگان
		خودمختاری	خبرگان

تاثیرگذاری آن عدد ۱۱ بدست آمده است ولیکن جمع ستون آن یا به عبارت دیگر تاثیرپذیری آن عدد ۲۶ بدست آمده است.

میزان تاثیرپذیری و تاثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم مؤلفه های تحقیق در جدول (۲) به همراه رتبه بندی آنها گزارش شده است.

در ادامه جهت تحلیل تاثیرپذیری و تاثیرگذاری هر متغیر، براساس داده های آنها در ماتریس متقاطع بر اساس سطر و ستون در نرم افزار میک مک تحلیل شده است. به اینگونه که به عنوان مثال عوامل اجتماعی بیشتر از اینکه تاثیرگذار باشد تاثیر پذیر است. چون جمع سطر آن یا به عبارت دیگر

¹ - Mendieta

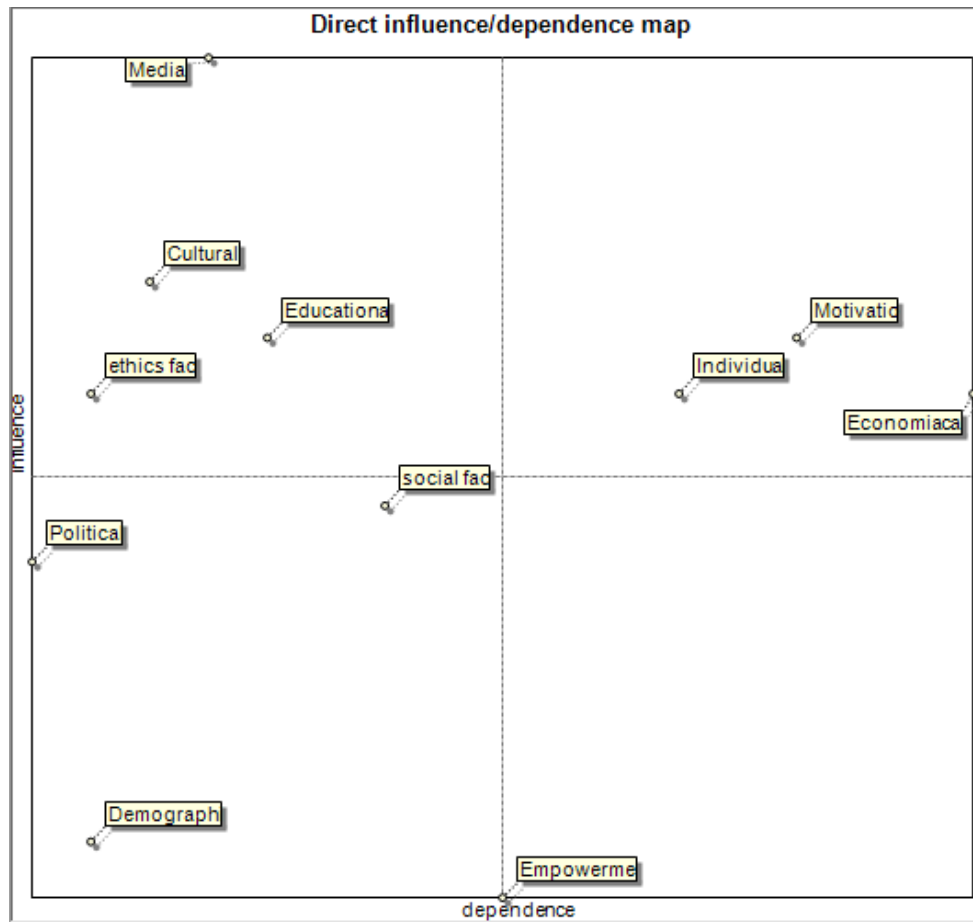
جدول (۲) تاثیرپذیری مستقیم و غیرمستقیم و تاثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم مولفه های تحقیق

رتبه بندی	متغیر	تاثیرگذاری مستقیم	متغیر	تاثیرپذیری مستقیم	متغیر	تاثیرگذاری غیرمستقیم	متغیر	تاثیرپذیری غیرمستقیم
۱	عوامل رسانه ای	۱۲۹۰	عوامل اقتصادی	۱۴۵۱	عوامل رسانه ای	۱۲۱۹	عوامل اقتصادی	۱۳۹۱
۲	عوامل فرهنگی	۱۰۷۵	عوامل انگیزشی	۱۲۹۰	عوامل فرهنگی	۱۰۷۳	عوامل انگیزشی	۱۲۴۹
۳	عوامل انگیزشی	۱۰۲۱	عوامل فردی	۱۱۸۲	عوامل انگیزشی	۱۰۳۱	عوامل فردی	۱۱۵۹
۴	عوامل آموزشی	۱۰۲۱	توانمندسازی	۱۰۲۱	عوامل فردی	۱۰۳۰	توانمندسازی	۱۰۲۰
۵	عوامل فردی	۹۶۷	عوامل اجتماعی	۹۱۳	عوامل اخلاقی	۱۰۱۳	عوامل اجتماعی	۸۷۷
۶	عوامل اقتصادی	۹۶۷	عوامل آموزشی	۸۰۶	عوامل آموزشی	۹۸۰	عوامل آموزشی	۸۲۲
۷	عوامل اخلاقی	۹۶۷	عوامل رسانه ای	۷۵۲	عوامل اقتصادی	۹۴۲	عوامل رسانه ای	۸۰۱
۸	عوامل اجتماعی	۸۶۰	عوامل فرهنگی	۶۹۸	عوامل سیاسی	۸۲۹	عوامل فرهنگی	۷۲۸
۹	عوامل سیاسی	۸۰۶	جمعیت شناختی	۶۴۵	عوامل اجتماعی	۸۲۱	عوامل اخلاقی	۶۶۸
۱۰	جمعیت شناختی	۵۳۷	عوامل اخلاقی	۶۴۵	توانمندسازی	۵۳۰	جمعیت شناختی	۶۶۰
۱۱	توانمندسازی	۴۸۳	عوامل سیاسی	۵۹۱	جمعیت شناختی	۵۲۷	عوامل سیاسی	۶۲۰

فردی در رتبه بندی بالا از نظر عوامل تاثیرپذیر مستقیم قرار گرفته اند.

در ادامه شکل (۱) نقشه تاثیرگذاری و تاثیرپذیری مستقیم را نشان داده است.

همانطور که در جدول (۲) گزارش شده است عوامل رسانه ای، فرهنگی و انگیزشی در رتبه بندی بالا به عنوان عوامل تاثیرگذاری مستقیم قرار دارند و عوامل اقتصادی، انگیزشی،

شکل (۱) نقشه تاثیرگذاری و تاثیرپذیری مستقیم

فردی، انگیزشی و اقتصادی زیر خط قطری قرار دارند که متغیرها هدف هستند که بیشتر تاثیرپذیرند. این متغیرها را از آنجایی که به عنوان نتایج تکامل سیستم شناسایی شده اند قابلیت دستکاری دارند چون تاثیرپذیرند.

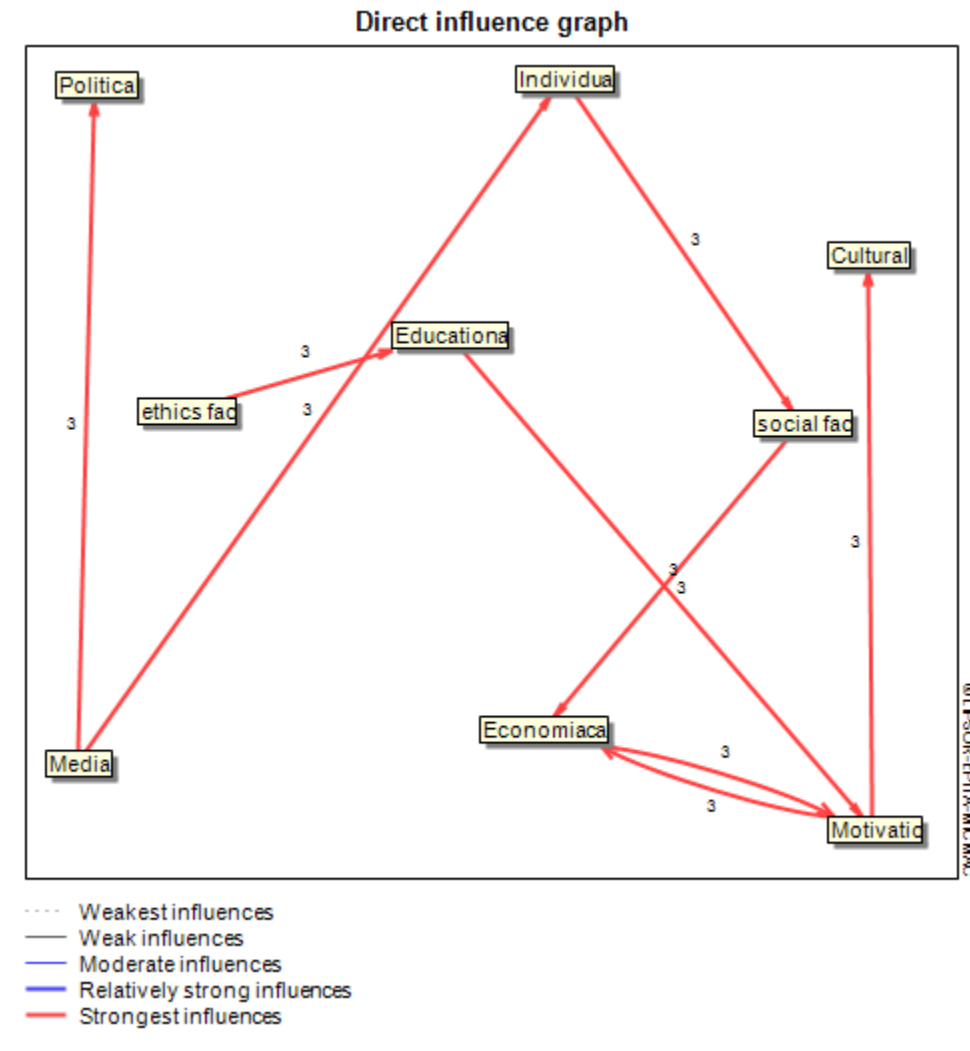
متغیرهای ناحیه دوم شامل عوامل آموزشی، فرهنگی، اخلاقی و رسانه ایی است. این ناحیه متغیرهای تاثیرگذار است که به این معناست که بیشتر از این که تاثیرپذیر باشند تاثیرگذارند. از آنجایی که این متغیرها ورودی سیستم محسوب می گردند قابلیت دستکاری دارند. براساس نتایج تحقیق در ناحیه سوم یا عبارتی متغیرهای مستقل، متغیرهای جمعیت شناختی، سیاسی و اجتماعی بدست آمده است. در تفسیر آن ها گفته شده است که طبق ماتریس، این متغیرها تاثیرگذاری و تاثیرپذیری کمی دارند پس تاثیر آنچنانی بر سیستم ندارند. در ناحیه چهارم، که به نام متغیرهای وابسته نیز از آنها نام برده

همچنین همانطور که در شکل (۱) گزارش شده است متغیرهای ناحیه ی اول شامل عوامل فردی، انگیزشی و توانمندسازی است. این ناحیه همان متغیرهای دوجبهی یا اهداف می باشد که میزان تاثیرگذاری و تاثیرپذیری آنها بالاست. این متغیرها به دو دسته ی متغیرهای ریسک و متغیرهای هدف تقسیم بندی می گردند. متغیرهای دوجبهی حول خط قطری ماتریس می باشند. که متغیرهای ریسک حول خط قطری و متغیرهای هدف زیر خط قطری هستند که بیشتر تاثیرپذیرند تا تاثیرگذار.

همانطور که در شکل فوق نشان داده شده است. اگر خط قطری فرضی را در نظر بگیریم متغیرهای عوامل اجتماعی روی خط قطری هستند که از آنها به نام متغیرهای ریسک ذکر می گردد. این متغیرها ظرفیت بالایی دارند که به متغیرهای کلیدی تبدیل شوند چرا که ناپایدارند. و متغیرهای

در ادامه نمودار (۱) تاثیرات مستقیم متغیرهای تحقیق را نشان داده است.

شده است شامل عوامل توانمندسازی می باشند. این متغیرها دارای تاثیرگذاری بالا و تاثیرپذیری بالایی هستند و خروجی سیستم محسوب می گردند.

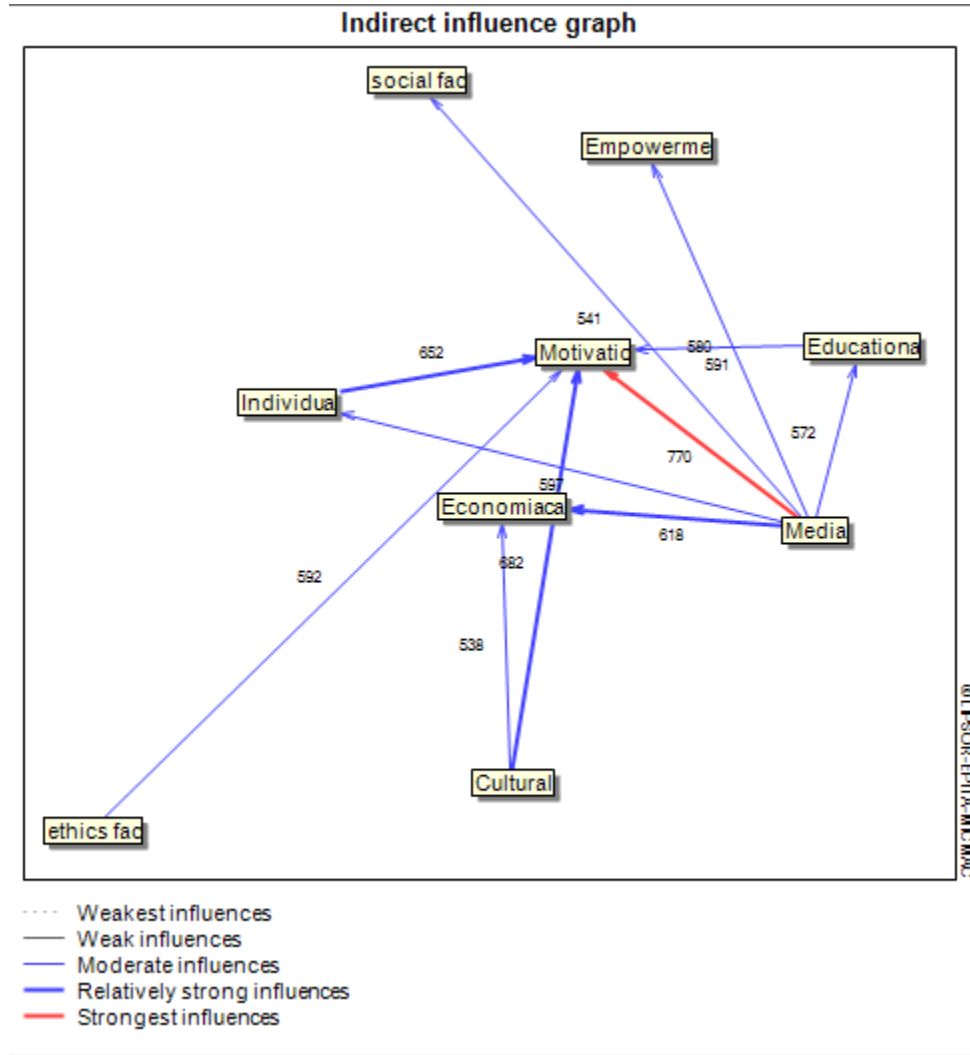

نمودار (۱) تاثیرات مستقیم متغیرهای تحقیق

دارند. به طوریکه به عنوان مثال عوامل رسانه ایی تاثیر قوی و بالایی بر عوامل سیاسی به صورت غیرمستقیم دارد.

همانطور که در نمودار (۱) نشان داده شده است تاثیرات مستقیم متغیرهای تحقیق نشان از تاثیر قوی بر آموزش صلح

نمودار (۲) تاثیرات غیرمستقیم متغیرهای تحقیق را نشان می دهد.

نمودار (۲) تاثیرات غیرمستقیم متغیرهای تحقیق

وزن دهی ماتریس تاثیرات متقابل نرم افزار میک مک از صفر تا ۳ هست ، عدد صفر به منزله بدون تاثیر و عدد یک به منزله تاثیر ضعیف و عدد دو به منزله تاثیر متوسط و در نهایت عدد ۳ به منزله تاثیر زیاد می باشد.

همانطور که در نمودار (۲) نشان داده شده است تاثیرات غیرمستقیم متغیرهای تحقیق نشان از تاثیر نسبتاً قوی بر آموزش صلح دارند. به طوریکه به عنوان مثال عوامل فرهنگی تاثیر نسبتاً قوی بر عوامل انگیزشی به صورت غیرمستقیم دارد.

بنابر این اگر تعداد متغیرهای شناسایی شده n باشد، یک ماتریس $n \times n$ به دست آمده که در آن تاثیرات متغیرها بر یکدیگر مشخص شده است (آيسان، ۲۰۰۷: ۶۲۷)

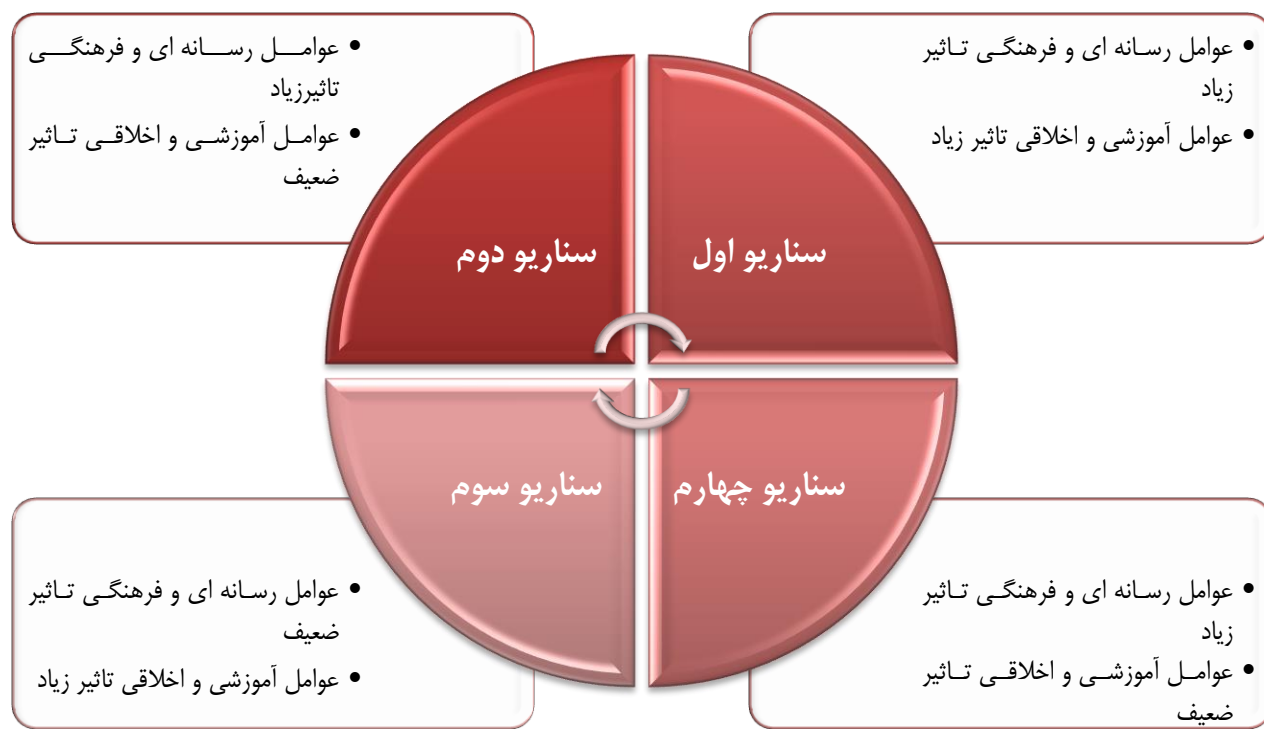
بحث و نتیجه گیری

همانطور که بیان شد آینده پژوهی، روشی است که به وسیله ی آن پس از تجزیه و تحلیل وضعیت کنونی سازمان با توجه به شناسایی روند تغییرات، پیش بینی های احتمالی برای آینده ترسیم می گردد.

همانطور که یافته های تحقیق نشان داده است عوامل تاثیرگذار و تاثیرپذیر بر آموزش صلح به وسیله نرم افزار میک مک منجر به چهار عامل اصلی فرهنگی، آموزشی، اخلاقی و رسانه ایی به عنوان مهم ترین و تاثیرگذارترین عوامل موثر بر آموزش صلح شناخته شدند که همه ی شاخص های دیگر آموزش صلح به شیوه مستقیم و غیرمستقیم تحت تاثیر این چهارعامل هستند. از عوامل

شناخته شده عوامل آموزشی و اخلاقی به عنوان عوامل درونی و عوامل رسانه ایی و فرهنگی به عنوان عوامل بیرونی شناخته شده اند. بنابراین دو نیروی پیشران (آموزشی/ اخلاقی و رسانه ای/ فرهنگی) می تواند آینده آموزش صلح را تحت تاثیر قرار دهد و عوامل کلیدی دیگر که در قطر ماتریس قرار دارند نیز متاثر از وضعیت متغیر این دو نیرو خواهند بود. بنابراین این دو نیرو به عنوان محورهای سناریو شناسایی شدند که برای هر کدام از حالت های احتمالی آنها سناریوهای متفاوتی قابل تدوین است که به آنها اشاره می شود.

شکل (۲) آموزش صلح در نظام آموزشی دانشگاه ها با ۴ سناریوی عوامل آموزشی، اخلاقی، رسانه ایی و محیطی نشان می دهد

شکل (۲) سناریوی آموزش صلح در نظام آموزشی دانشگاه ها

با توجه به عوامل استخراج شده تاثیرگذار، چهار سناریو به شرح ذیل تدوین شده است.

سناریو اول: کرامت انسانی مبتنی بر آموزش صلح

نتایج تحقیق نشان داد چنانچه تاثیر عوامل آموزشی و اخلاقی زیاد باشد و تاثیر عوامل رسانه ای و فرهنگی نیز زیاد باشد، در ماتریس تاثیرگذاری متغیرها بر آموزش صلح، سناریوی اول شکل می گیرد. در تبیین سناریوی اول درخصوص نقش عوامل آموزشی در گسترش صلح در جامعه می توان گفت ورود محتوای آموزش صلح در فعالیتهای تدریس در محیط های آموزشی، نگرش و رفتار فراگیران را به سمت پذیرش صلح تغییر خواهد داد. محتوای آموزشی صلح شامل آموزش مهارت های تفکر انتقادی و یا آموزش توانایی کنترل مذاکرات باعث می گردد افراد قابلیت و توانایی خود را در شرایط ناسازگار ارتقاء دهند و رفتاری دور از شان و کرامت شان در ارتباطی که دارند دریافت نمایند. به عبارت دیگر فراگیران می توانند با دریافت محتوای آموزشی مهارت های ارتباطی با سایرین ارتباط صحیح و صلح گونه ایی را برقرار می نمایند. همچنین آموزش کل نگرانه مفاهیم شناختی، عاطفی و رفتاری صلح یا آموزش مشارکتی، همیاری و یا آموزش تجربی مفاهیم صلح در مراکز آموزشی مخصوصا مدارس و دانشگاه ها زمینه ساز ایجاد صلح و آرامش در جامعه می باشند. در خصوص عوامل رسانه ای که در این سناریو در بهترین حالت خود قرار دارد شایان ذکر است که رسانه ها که آزادی واقعی انسانها را تبلیغ می کنند همچنین اعلامیه جهانی حقوق بشر صرف نظر از وابستگی های نژادی، سرزمینی، مذهبی، جنسی، نشان از حفظ شان و کرامت انسان دارد.

همسان با نتایج این تحقیق در خصوص نقش عوامل رسانه ایی، تحقیق فرخجسته و همکاران (۱۳۹۲) و آجیلی و اسماعیلی اردکانی (۱۳۹۲) می باشد که اذعان می دارند که حفظ کرامت انسانی در ارتقای سطح احترام به همه ی افراد

بشر از طریق توزیع گسترده اعلامیه حقوق بشر صورت می گیرد.

همچنین در راستای شان و منزلت انسان و حق برخورداری از آزادیهای نظیر آزادی اندیشه، مذهب، تشکیل اجتماعات به عنوان حقوق افراد به صورت جهان شمول برای کلیه افراد ارائه گردیده است.

لازم به ذکر است که رسانه ها در جوامع مختلف از جمله کشورهای توسعه یافته و کشورهای در حال توسعه از اهمیت فوق العاده ایی برخوردار هستند. چرا که به زعم خاکی و همکاران (۱۴۰۱) رسانه ها می توانند با به تصویر کشیدن فرهنگ های مختلف، شیوه ی سبک زندگی و آداب و رسوم آنها را به اطلاع دیگران برسانند. همچنین آموزش مهارت های ارتباطی و یا آموزش هنجارهای فرهنگی جدید از طریق رسانه ها می تواند در فرد توانایی مقابله با شرایط جدید را فراهم نماید.

در این میان اذعان می گردد که در بسیاری موارد فرهنگ های مختلف در کشورهای دیگر، نشان از وجود آرامش و صلح در زندگی آنها در جامعه است.

سناریو دوم: آموزش صلح نمادین و ناپایدار

سناریوی دوم وقتی تاثیر عوامل رسانه ای و فرهنگی زیاد و تاثیر عوامل آموزشی و اخلاقی ضعیف باشد این سناریو شکل می گیرد لذا سناریو با این شرایط، آموزش صلح نمادین و ناپایدار نامیده شده است. در تبیین آن بیان می گردد که استفاده از رسانه های ارتباط جمعی (فیلم، اینترنت، شبکه های اجتماعی و...) به نوعی موثرترین وسایل ارتباط جمعی محسوب می گردند که پیام صلح را به صورت دیداری و شنیداری در اختیار فراگیران قرار می دهند. لذا رسلنه ی مناسب ابزاری بسیار قدرتمند برای آموزش صلح محسوب می گردد که بر ادراکات و نگرشهای فراگیران تاثیر می گذارد. عوامل فرهنگی مناسب نیز با نشر فرهنگ صلح و دوستی و

نامیده شده است. در تبیین این سناریو بیان می‌گردد که شرایط نامساعد آموزشی، اخلاقی به عنوان عوامل درونی دانشگاه و عوامل فرهنگی، رسانه ایی به عنوان عوامل بیرونی بستر فروپاشی نظام آموزش را در جامعه فراهم می‌نمایند. چرا که به زعم ساسانی (۱۳۹۴) از آنجا که میل به افزایش قدرت ریشه در سرشت بشر دارد، سیاستگذاران پیوسته برای افزایش توانایی هایشان در تقلا هستند. از همین رو، جنگها برای حضور دولت مردان یا وجود نظام های سیاسی داخلی تبیین می‌شود. جامعه ایی که در درگیر جنگ های سرد و کشمکش ها و تعارضات در سطح داخلی و یا خارجی باشد پتانسیلی برای در نظر گرفتن عوامل رشد و توسعه پیدا نمی‌کند و عوامل آموزشی که در نهادهای آموزشی بایستی مورد توجه قرار گیرند قربانی سیاست های حل تعارضات ملی و بین المللی می‌گردند. در تبیین عوامل رسانه ایی نامناسب در این سناریو اذعان می‌گردد که وقتیکه عوامل رسانه ایی و فرهنگی نامناسب باشد افراد در هنگام مواجه با محیط جدید توان رویارویی با پیامدهای منفی را ندارد از سوی دیگر رسانه ها نیز توانسته اند به وظیفه خود به شکل درست و مناسب بپردازند و محیط های جدید و فرهنگ های محیط های مختلف را برای فرد تداعی نکرده اند.

سناریوی چهارم: آموزش صلح بستر تربیت شهروند جهانی

سناریوی چهارم اثر عوامل رسانه ای و محیطی ضعیف و تاثیر عوامل آموزشی و فرهنگی زیاد باشد این سناریو شکل می‌گیرد لذا سناریو با این شرایط، آموزش صلح بستر تربیت شهروند جهانی نام می‌گیرد. در تبیین آن ذکر می‌گردد که به زعم برونز^۱ (۲۰۱۹) در جهان، تکامل هر نوع فرهنگ ریشه در یادگیری و فرایند آن دارد. آموزش و پرورش در هر کشوری یک فرایند یادگیری است که با دقت برنامه ریزی گردیده و

همکاری به بهتر کردن این وضعیت کمک می‌نماید. از سویی دیگر در تبیین عوامل آموزشی نامناسب می‌توان به گسترش بینش های خشونت گرا از مدرسه و پس از آن دانشگاه اشاره کرد. در شرایط نامطلوب آموزشی، مدرسه و دانشگاه بیشتر از اینکه مسئولیت تربیت اخلاقی و آموزشی فراگیران را به عهده بگیرد و صلح و همکاری را نشر دهد، به امور دیگر پرداخته و بعضا از این مهم غفلت می‌نمایند و از هدف اصلی دانشگاه که بهبود وضعیت اجتماعی و برپایی جامعه ای بهتر با گسترش صلح می‌باشد دور می‌مانند. از آنجایی که آموزش صلح بر پایه ی الگوی متاثر از تعلیم و تربیت انتقادی است و بر مشکلات اجتماعی و حقیقی اجتماعی تاکید می‌نماید عوامل رسانه و فرهنگی مناسب می‌توانند فرهنگ صلح، مدارا و بهبود گرایی در جامعه را نشر دهند. ولیکن از آنجایی که در این سناریو عوامل آموزشی و اخلاقی در وضعیت نابسامان به سر می‌برند این صلح پایدار نمی‌ماند و صرفا به صورت نمادین آموزش داده می‌شود. همسو با نتایج تحقیق در جنبه های اینکه صلح شامل وضعیتی روانی، اجتماعی، سیاسی، اخلاقی و معنوی است تحقیق گیسن و همکاران (۲۰۱۷) می‌باشد که اذعان می‌دارند صلح با در نظر گرفتن تمامی عوامل مذکور در سطح فردی، بین فردی، بین گروهی و جهانی زندگی بشر متجلی می‌شود و محصول نهایی انتقال انسانها از خودمحوری، خودخواهی و تمایلات ستیزه جویانه و دوگانه (خودی - غیر خودی) به وضعیت جهانی و فراگیر آگاهی از وحدت و یگانگی بنیادی بشر و ارتباط با تمامی بشریت و در حقیقت ارتباط با تمامی زندگی است.

سناریوی سوم: هژمونی یا فروپاشی نظام آموزش

سناریوی سوم اثر عوامل رسانه ای و محیطی ضعیف و اثر عوامل آموزشی و فرهنگی نیز ضعیف باشد این سناریو شکل می‌گیرد لذا سناریو با این شرایط، هژمونی یا فروپاشی نظام آموزش

¹ - Brauneis

ارتباط جمعی با کارکردهای منفی و خارج از رعایت اخلاقیات فعالیت نماید و محورهای صلح و دوستی در آن کمرنگ گردد سلامت روان و سلامت فکری و اخلاقی شهروندان جامعه را تهدید می کند چرا که اطلاعات درست و واقعی را بین عموم مردم جامعه منتشر نمی کند. همچنین به زعم برنتمایر^۱ (۲۰۱۳) آموزش صلح بر بازسازی اجتماعی مبتنی است و دانشگاه در حکم نماینده علمی و ارزشی اجتماع است که نقش اصلی آنها این است که فراگیران را برای اصلاح نهادهای فرهنگی و اجتماعی و نیز عقاید و فعالیتهای مورد تایید این نهادها هدایت نمایند.

در پایان بیان می گردد که با آینده پژوهی، می توان آینده ی آموزش صلح را با بیشترین دقت و کمترین عدم اطمینان پیش بینی نمود. پیش بینی آینده در خصوص آموزش صلحی می تواند تعارضات را در سطح دانشگاه ها و سایر موسسات آموزشی کاهش دهد و جامعه را به سمت رشد و توسعه پایدار سوق دهد.

از معیارهای ارزشهای فرهنگی نیز برخوردار است. بنابراین "فرهنگ صلح و دوستی" احتیاج به آموزش دارد. حال اگر عوامل آموزشی به شکل درست و مناسب در مراکز آموزشی وجود داشته باشد، با افرادی تربیت خواهند شد که بتوانند ارزش ها، نگرش ها و رفتارهای آنها باعث می گردد از تعارض پرهیز نمایند و به دنبال گفتگو و توافق جویی در مسائل باشند. از آنجایی که آموزش صلح، عملیاتی محور است، فراگیران بایستی فرصتی برای تبادل مطالب آموخته شده را در محیط های جامعه داشته باشند که نقش رسانه در این زمینه بسیار مهم است چرا که افراد فرصت اظهار نظر و بیان عقاید و تجارب خود را درباره راه حل های تعارض با سایرین را خواهند داشت.

محققان علوم ارتباطات و صاحب نظران تئوری های ارتباطات بیان می دارند که رسانه های جمعی نقش بسیار با اهمیتی در تغییر افکار، نگرش ها و رفتار افراد دارند. حال چنانچه وسائل

¹ - Brantmeier

منابع

- اسدی، حسن، شمشیری، بابک، یوسفی، حمیدرضا، کریمی، محمد حسن (۱۳۹۸). ویژگی‌های برنامه‌ی درسی صلح‌محور بر اساس آموزه‌های فلسفه‌ی میان‌فرهنگی. پژوهش‌های برنامه‌ی درسی، ۹(۲)، ۱۰۴-۱۳۸.
- آجیلی، هادی، اسماعیلی اردکانی، علی (۱۳۹۲). در آمدی بر معنا و مفهوم صلح در روابط بین الملل؛ رویکرد اسلام سیاسی فقه‌ای. پژوهش‌های سایت اسلامی، ۱(۴)، ۱۳۳-۱۳۴.
- آقا جانی، زری (۱۳۹۳). آموزش صلح دفاع از صلح در ذهن‌ها شکل می‌گیرد. رشد آموزش ابتدایی، ۱۸(۱)، ۱۴-۱۶.
- بیات، عبدالرضا، حاج علیان، فرشاد، مجیبی، تورج (۱۴۰۰). طراحی الگوی مدیریت ارزش مدار در وزارت کشور. فصلنامه مدیریت منابع در نیروی انتظامی، ۱۴۰۰(۲)، ۱۲۷-۱۶۶.
- پوشنه، کامبیز، صدری، اسماعیل (۱۳۹۲). راهنمای آموزش صلح. تهران، انتشارات سیمای فرهنگ، چاپ اول.
- تیغ بخش، سمیرا، سعادت‌مند، زهره و کشتی‌آرای، نرگس (۱۳۹۶). طراحی برنامه‌ی درسی مبتنی بر آموزش صلح در دوره‌ی ابتدایی؛ یک مطالعه‌ی کیفی، رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، ۸(۴)، ۲۵-۴۸.
- حاجی زاده، هانیه، کریمی، مرتضی (۱۳۹۳). تحلیل برنامه‌ی درسی قصد شده و اجرا شده دوره راهنمایی بر اساس مؤلفه‌های آموزش صلح یونسکو، فصلنامه پژوهش در برنامه‌ی درسی، ۱۱(۲)، ۱۰۹-۹۲.
- دادگر، همایون. (۱۳۹۶). برنامه‌ی درسی آموزش صلح در آموزش عالی ایران؛ رویکردی ترکیبی، رساله‌ی دکتری، رشته‌ی فلسفه‌ی تعلیم و تربیت، دانشگاه شیراز، واحد بین الملل.
- داعی الاسلامی، محیا، ابراهیمی قوام، صغری (۱۳۸۹). بررسی مفاهیم آموزش صلح در کتابهای تعلیمات اجتماعی دوره راهنمایی سال تحصیلی ۸۹-۸۸. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.
- راهنما بیات، شهرزاد (۱۳۹۵). کوششی در تدوین نظریه‌ی تربیتی صلح محور و ارائه‌ی سرفصل برنامه‌ی درسی آموزش پیش دبستان بر آن مبنا. رساله دکترا دانشگاه شیراز، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی.
- ساسانی، نرگس (۱۳۹۴). تحلیل محتوای کتاب مطالعات اجتماعی پایه هشتم دوره اول متوسطه بر اساس مولفه‌های آموزش صلح در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز. صمدی، رضا (۱۳۹۷). مراحل تحول ادراک مفهوم صلح در کودکان. پایان نامه دکتری دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه سمنان.
- عابدینی بلتورک، میمنت، میرشاه جعفری، ابراهیم. (۱۳۹۱). بررسی و تحلیل مولفه‌های آموزش صلح در کتابهای درسی دوره‌ی ابتدایی. مجله‌ی علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۶(۲۰)، ۱۵۱-۱۷۰.
- فتحی واجار گاه، کوروش، اسلامی، معصومه. (۱۳۸۷). بررسی میزان توجه به آموزش صلح در برنامه‌ی درسی دوره ابتدایی از دیدگاه متخصصان تعلیم و تربیت، کارشناسان برنامه‌ی ریزی درسی و معلمان دوره ابتدایی تهران. فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، ۷(۲۵)، ۷۶-۴۹.
- فرخجسته، شکوه. تهران: چاپ چهارم کریمی، مرتضی، حاجی زاده، هانیه. (۱۳۹۲). تحلیل برنامه‌ی درسی قصد شده و اجرا شده دوره راهنمایی بر اساس مولفه‌های آموزش صلح یونسکو. پژوهش در برنامه‌ی ریزی درسی، ۱۱(۲)، ۹۲-۱۰۹.
- فلاح نوده‌ی، معصومه. (۱۳۸۸). بررسی مولفه‌های آموزش صلح یونسکو در اسناد و مدارک جمهوری اسلامی ایران (۸۵ - ۱۳۸۳): سند چشم‌انداز بیست ساله نظام جمهوری اسلامی ایران، اهداف کلی آموزش و پرورش ایران، اهداف دوره متوسطه. دو ماهنامه علمی-پژوهشی دانشگاه شاهد، ۱۶(۳۶)، ۳۰-۶۴.
- فیروز کمیشانی، فاطمه (۱۳۹۳). بررسی ویژگی‌های آموزش صلح در برنامه‌ی درسی دوره ابتدایی از دیدگاه کارشناسان و معلمان. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران.
- قادری، محسن پور؛ نقیب زاده (۱۳۸۷). تبیین برنامه‌ی درسی صلح محور در فلسفه کانت. فصلنامه تعلیم و تربیت. نشریه پژوهشکده تعلیم و تربیت، ۴(۴). ۵۴-۶۸.
- کاظم پور، اسماعیل، خلخالی، علی، جانعلی پور، رضا. (۱۳۹۱). تاثیر برنامه‌ی آموزش صلح در تربیت شهروند جهانی. فصلنامه علمی - پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، ۳(۳)، ۴۹-۶۲.
- محمدی حسینی نژاد، نیره (۱۳۹۴). بررسی اثربخشی آموزش ارزش‌های زندگی (مسئولیت‌پذیری و صلح) بر سلامت روان و رشد اجتماعی کودکان دبستانی. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز. محمدی فارسانی، فریبرز (۱۳۹۶). الگوی آموزش صلح در برنامه‌ی درسی آموزش پیش از دبستان. مجله رشد آموزش پیش دبستانی، ۹(۲)، ۴۸-۵۱.
- محمدی، مهدی. شفیع، مریم. خوشبخت، فریبا و جمال آبادی، منا (۱۳۹۵). مطالعه تجربی تاثیر برنامه‌ی درسی صلح محور بر مدیریت خشم کودکان. فصلنامه مطالعات برنامه‌ی درسی، ۱۱(۴۲)، ۵۳-۹۴.
- منافی دستجردی، عالیبه (۱۳۸۴). بررسی جایگاه آموزش صلح و جنگ در محتوای کتب درسی سه ساله‌ی راهنمایی سال تحصیلی (۸۴-۱۳۸۳). پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شهید بهشتی دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی.
- ناجی، سعید، خطیبی مقدم، سمیه (۱۳۸۹). آموزش تفکر به کودکان راهی برای دستیابی به صلح جهانی، مجله تفکر و کودک، ۱(۲)، ۱۲۱-۱۴۱.

Aysan s.serder and umut A (2007) . Qualitative crass-impuct analysis with time consideration techno logical forecasting and social techro logical forecasting and social change vol.74

Alfonso ,S.M. (2014). Peace Education in Early Childhood Education. Journal of Peace Education and social justice. 8(2), 167-181 .

Brantmeier, E.J.(2013). "Toward a Critical Peace Education for Sustainability." Journal of Peace

- Gandhi Institute of Education for Peace and Sustainable Development, 5–8. New Delhi: Mahatma Gandhi Institute of Education for Peace and Sustainable Development. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000227521>.
- Uko ES, Igbineweka PO, Odigwe FN .(2015). Promoting Peace education for Behavioral Changes in public secondary schools in calabar Municipality Council Area, cross River state, Nigeria. *Journal of Education and Practice*, 6(23):144-149.
- Vieyra, R., Edwards, S. (2021). Peace in science education: a literature review. *Journal of Peace Education*. 18. 1-22. 10.1080/17400201.2021.1919866.
- Education 10 (3): 242–258. doi:10.1080/17400201.2013.862920.
- Cremin, H., Kester, K. (2020). “Barefoot Hope for Peace: Vulnerability in Peace Education.” In *Pedagogy of Vulnerability*, edited by E.J. Brantmeier and M.K. McKenna, 25–41. Charlotte: Information Age Publishing.
- Giesen, K.-G., C. Kersten, and L. Škof. (2017). “Editors’ Introduction: Poesis of Peace: Narratives, Cultures, and Philosophies.” In *The Poesis of Peace: Narratives, Cultures, and Philosophies*, edited by K.-G. Giesen, C. Kersten, and L. Škof, 1–10.
- Johnson, D.W. and Roger T. Johnson. (2010). *Peace Education in the Classroom: Creating Effective Peace Education Programs*.
- Khalaf, M. A. (2021). Education for sustainable peace and conflict resilient communities, *Journal of Peace Education*, 18:2, 231-233, DOI: 10.1080/17400201.2020.1847974.
- Mendieta, E. (2017). “Peace Is Not the Absence of War: The Vernaculars of the Humanum.” In *The Poesis of Peace: Narratives, Cultures, and Philosophies*, edited by K.-G. Giesen, C. Kersten, and L. Škof, 13–26. New York: Routledge.
- Rebecca E. V. & Sachi Edwards (2021): Peace in science education: a literature review, *Journal of Peace Education*, DOI: 10.1080/17400201.2021.1919866.
- Shaikh, K. (2014). “Setting the Context.” In *Education for Peace and Sustainable Development. Concepts, Clarity and Cohesion. A Set of Papers Commissioned by MGIEP*, edited by Mahatma

Future Research of Peace Education with Scenario Writing Approach

Abstract

Peace education, by focusing on indicators such as knowledge, skills, attitudes, causes behavior change and enables adults to avoid conflict and violence and resolve conflicts peacefully, and one of the important organizations that play a role The university is very important in education and also in creating sustainable values in the society.

This research was written with the aim of researching the future of peace education with a scenario writing approach.

The research method is a qualitative research type and conforms to the quasi-numerical or judgmental approach in the field of future research methods. The tool for evaluating authentic articles from domestic and foreign databases, library documents, and compiling questionnaires in two stages using the Delphi technique. In this research, the Delphi panel consisted of 20 people who were experts in the field of education and communication in the fields of educational sciences and humanities, who were selected by the researchers as a judgment. For structural analysis, the matrix method of cross-effect analysis coefficients has been used with the help of Mic Mac software.

With future research, it is possible to predict the future of peace education with the most accuracy and the least uncertainty. Forecasting the future regarding peaceful education can reduce conflicts at the level of schools, universities and other educational institutions and lead the society towards sustainable growth and development.

Keywords: Future Research, Scenario Writing, Cultural Intelligence.